

MICHAŁ FIGURA

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

ZMIANY W POWIERZCHNI I STRUKTURZE ZASIEWÓW ROŚLIN UPRAWNYCH ORAZ POGŁOWIU ZWIERZĄT W POLSCE W LATACH 2000-2010

Nadesłany 31.03.2015 Zaakceptowany do druku 26.05.2015

1. Wstęp

Uprawa roślin oraz chów zwierząt to dwie bardzo ważne gałęzie rolnictwa, które są ze sobą wzajemnie powiązane i od siebie zależne. Rośliny i ich produkty oprócz cennego surowca dla przemysłu oraz konsumpcji dla ludzi stanowią także niezbędne źródło paszy dla zwierząt. Na przestrzeni lat obserwuje się znaczące zróżnicowanie zarówno pod względem powierzchni jak i struktury zasiewów, tj. udziału poszczególnych gatunków roślin uprawnych w całkowitej powierzchni zasiewów. Zmianom ulega również pogłowie zwierząt gospodarskich wyrażone w sztukach fizycznych ogółem lub w sztukach przypadających na 100 ha użytków rolnych czy w sztukach przeliczeniowych [Użytkowanie gruntów 2011, Rocznik Stat. Rol. 2011, Kulikowski 2013, 63]. Na ogół obserwuje się tendencję do ograniczania powierzchni użytków rolnych, w tym powierzchni zasiewów oraz spadku pogłowia zwierząt [Józwiak i in. 2011, 12, 17, Użytkowanie gruntów ... 2011]. Zmniejszenie powierzchni zasiewów wynika z częściowego ich odłogowania jak też spowodowane jest przede wszystkim przeznaczaniem użytków rolnych na cele nierolnicze, głównie pod zabudowę (budynki mieszkalne, rozwój sieci przemysłowej, autostrady) lub zalesianie [Wasilewska 2008, 123].

Struktura zasiewów roślin uprawnych z rolniczego punktu widzenia odgrywa bardzo ważną rolę w możliwości planowania i układania prawidłowego płodozmianu w gospodarstwie rolnym. Płodozmian jest podstawą jego skutecznego funkcjonowania. Powinien przede wszystkim zapewniać w nim podnoszenie lub

utrzymanie żyzności gleby na odpowiednim poziomie. Warunek ten możliwy jest wówczas, gdy w zasiewach nie pomija się roślin o dodatnim wpływie na saldo bilansu glebowej materii organicznej. Za takie rośliny uważa się między innymi rośliny motylkowate drobnonasienne i strączkowe, przyoraną słomę czy poplony. Cennym źródłem tego komponentu gleby jest także obornik, który najczęściej stosuje się pod rośliny okopowe, w tym głównie ziemniaki [Kuś, Kopiński 2012, 8, 9, 10].

Celem pracy było wskazanie kierunku oraz dynamiki zmian w użytkowaniu gruntów, tj. powierzchni oraz strukturze zasiewów roślin uprawnych, a także pogłowi głównych grup zwierząt gospodarskich w Polsce w pierwszym dziesięcioleciu dwudziestego pierwszego wieku (w latach 2000-2010). Ponadto zaprezentowano oraz dokonano analizy zmian w spożyciu głównych artykułów żywnościowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, które są podstawowym kierunkiem wykorzystania uprawianych roślin czy utrzymywanych w gospodarstwie zwierząt.

2. Materiał i metodyka

W pracy wykorzystano dane zamieszczone na stronie Głównego Urzędu Statystycznego, opublikowane w Roczniku Statystycznym Rolnictwa z 2011 roku oraz w Powszechnym Spisie Rolnym z 2010 roku. Analizą objęto dane z lat 2000-2010. Ze względu na ograniczoną objętość artykułu w opisie porównywano dane z 2000 roku z danymi z 2010 roku, za 100% przyjmując dane z 2000 roku. Porównując dane z lat 2001-2010 z rokiem 2000 ukazano kierunek i dynamikę zmian zachodzących w strukturze zasiewów, pogłowi zwierząt oraz spożyciu artykułów żywnościowych.

3. Wyniki badań

W 2010 roku powierzchnia uprawy roślin wynosiła 10,4 mln ha (tabela 1). Powierzchnia ta zmniejszyła się o 1 980 tys. ha (o 16%) w porównaniu z rokiem 2000. W 2010 roku w strukturze zasiewów czołowe miejsce zajmowały zboża 73,3%. Najmniejszy udział stanowiły rośliny strączkowe jadalne (fasola, soja, groch, bobik itp.), zaledwie 0,4%. Wzrost udziału zbóż odbywał się głównie kosztem spadku powierzchni i udziału ziemniaków, które w 2010 roku stanowiły jedynie 3,7% powierzchni w strukturze zasiewów, podczas gdy w 2000 roku zajmowały 10,1% powierzchni obsianej. Spadek udziału odnotowuje także uprawa buraka cukrowego. Natomiast wzrostową tendencję wykazywała uprawa rzepaku, którego powierzchnia zasiewu zwiększyła się ponad dwukrotnie, z 437 w 2000 do 946 tys. ha w 2010 roku. Udział tego gatunku w strukturze zasiewów zwiększył się odpowiednio z 3,5 do 9,1%.

Jedną z przyczyn zmian w strukturze zasiewów, tj. wzrostu udziału zbóż i rzepaku oraz spadku udziału ziemniaków czy buraków cukrowych mogą stanowić nakłady pracy poniesione na ich uprawę. Wniosek ten można wyciągnąć na podstawie danych przedstawionych przez Józwiaka i in. [2011, 27], w których autorzy pokazali bezpośrednie nakłady pracy poniesione na uprawę poszczególnych gatunków roślin uprawnych. Nakłady te (w godz.*ha⁻¹) można uszeregować następująco: strączkowe na nasiona (12-15), kukurydza na ziarno (13-18), zboża jare (20-31), zboża ozime (26-36), buraki cukrowe (85-238), ziemniaki (125-242), warzywa (690-977). W przypadku buraków cukrowych ograniczanie uprawy spowodowane jest dodatkowo reformą rynku cukru wprowadzoną przez Komisję Europejską dnia 1 lipca 2006 roku [Artyszak 2013, 7]. Mechanizmem wspomagającym ograniczenie produkcji cukru, tym samym uprawy buraków cukrowych było uruchomienie rekompensaty dla producentów rezygnujących z ich uprawy na rok 2008/2009 w kwocie 237,5 euro za 1 tonę cukru [Rozporządzenie Rady ... 2007].

Należy zatem zaznaczyć, że producenci rolni ograniczają uprawę roślin pracochłonnych (warzyw, ziemniaków, buraków cukrowych) na rzecz upraw, które nie wymagają znacznych nakładów pracy (zboża, kukurydza, rzepak i rzepik), czyli roślin o prostej technologii zbioru z uwagi na mechanizację rolnictwa (zbiór kombajnowy) i nie wymagających dodatkowej obróbki przygotowującej produkt do sprzedaży (czyszczenie, sortowanie, pakowanie itp.).

Pomimo sytuacji opisanej powyżej wzrasta powierzchnia zasiewów w % powierzchni gruntów ornych, a więc zmniejsza się udział gruntów ugorowanych (tabela 4). Jest to efektem możliwości pozyskania dopłat do powierzchni użytków rolnych, które uruchomiono od momentu wstąpienia Polski do Unii Europejskiej (2004 rok). Od tego bowiem momentu zaznacza się systematyczny wzrost udziału gruntów obsianych w stosunku do powierzchni możliwej do zagospodarowania obsiewem [Kulikowski 2013, 19, Zegar 2013, 59].

Sytuacja dochodowa gospodarstw w Polsce coraz silniej uzależniona jest od dopłat, a nie od sytuacji panującej na rynku [Figura 2012, 144]. Z danych zamieszczonych przez autora wynika, że w 2010 roku udział dopłat w dochodzie średnio w gospodarstwie wynosił 62%.

Tabela 1

Powierzchnia zasiewów roślin uprawna w Polsce w latach 2000-2010

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Powierzchnia (tys. ha)											
Powierzchnia zasiewów	12408	12386	10764	10889	11285	11193	11465	11456	11631	11615	10427
Zboża ogółem	8814	8820	8294	8166	8381	8329	8388	8348	8604	8583	7646
Pszenica	2635	2627	2414	2308	2311	2218	2176	2112	2278	2346	2142
Żyto	2130	2002	1560	1479	1550	1415	1318	1316	1397	1396	1063
Kukurydza na ziarno	152	224	319	359	415	339	309	257	323	274	343
Strączkowe jadalne	49	46	45	34	36	33	38	35	27	28	44
Ziemniaki	1251	1194	803	766	713	588	597	549	530	489	388
Buraki cukrowe	333	318	303	286	292	286	262	247	214	200	206
Przemysłowe ogółem	788	779	758	727	847	857	908	1067	1007	1031	1172
Rzepak i rzepik*	437	443	439	426	538	550	624	797	771	810	946
Pastewne ogółem	1054	1045	562	789	901	968	1116	1027	1054	1069	864
Kukurydza na zielonkę	163	180	196	237	286	326	349	372	410	420	387
Pozostałe	453	502	302	407	408	418	418	430	409	416	313
Warzywa	248	240	171	198	208	166	198	185	169	179	140

* z uwagi na nieznaczną powierzchnię rzepiku, podczas omawiania wyników pominięto go, odnosząc się tylko do rzepaku

Źródło: Rocznik Statystyczny Rolnictwa 2011.

Tabela 2

Struktura zasiewów w Polsce w latach 2000-2010

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Udział (%)											
Powierzchnia zasiewów	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Zboża ogółem	71,0	71,2	77,1	75,0	74,3	74,4	73,2	72,9	74,0	73,9	73,3
Pszenica	21,2	21,2	22,4	21,2	20,5	19,8	19,0	18,4	26,5	27,3	20,5
Żyto	17,2	16,2	14,5	13,6	13,7	12,6	11,5	11,5	16,2	16,3	10,2
Kukurydza na ziarno	1,2	1,8	3,0	3,3	3,7	3,0	2,7	2,2	3,8	3,2	3,3
Strączkowe jadalne	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2	0,4
Ziemniaki	10,1	9,6	7,5	7,0	6,3	5,3	5,2	4,8	4,6	4,2	3,7
Buraki cukrowe	2,7	2,6	2,8	2,6	2,6	2,6	2,3	2,2	1,8	1,7	2,0
Przemysłowe ogółem	6,4	6,3	7,0	6,7	7,5	7,7	7,9	9,3	8,7	8,9	11,2
Rzepak i rzepik	3,5	3,6	4,1	3,9	4,8	4,9	5,4	7,0	6,6	7,0	9,1
Pastewne ogółem	8,5	8,5	5,2	7,2	8,0	8,7	9,7	9,0	9,1	9,2	8,3
Kukurydza na zielonkę	1,3	1,4	1,8	2,2	2,5	2,9	3,0	3,2	3,5	3,6	3,7
Pozostałe	3,6	4,0	2,8	3,7	3,6	3,7	3,6	3,8	3,5	3,6	3,0
Warzywa	2,0	1,9	1,6	1,8	1,8	1,5	1,7	1,6	1,5	1,5	1,3

Źródło: Rocznik Statystyczny Rolnictwa 2011.

Tabela 3

Dynamika zmian powierzchni zasiewów w Polsce w latach 2000-2010

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Dynamika zmian (2000 = 100%)											
Powierzchnia zasiewów	100,0	99,8	86,8	87,8	90,9	90,2	92,4	92,3	93,7	93,6	84,0
Zboża ogółem	100,0	100,1	94,1	92,6	95,1	94,5	95,2	94,7	97,6	97,4	86,7
Pszenica	100,0	99,7	91,6	87,6	87,7	84,2	82,6	80,2	86,5	89,0	81,3
Żyto	100,0	94,0	73,2	69,4	72,8	66,4	61,9	61,8	65,6	65,5	49,9
Kukurydza na ziarno	100,0	147,4	209,9	236,2	273,0	223,0	203,3	169,1	212,5	180,3	225,7
Strączkowe jadalne	100,0	93,9	91,8	69,4	73,5	67,3	77,6	71,4	55,1	57,1	87,8
Ziemniaki	100,0	95,4	64,2	61,2	57,0	47,0	47,7	43,9	42,4	39,1	31,0
Buraki cukrowe	100,0	95,5	91,0	85,9	87,7	85,9	78,7	74,2	64,3	60,1	61,9
Przemysłowe ogółem	100,0	98,9	96,2	92,3	107,5	108,8	115,2	135,4	127,8	130,8	148,7
Rzepak i rzepik	100,0	101,8	100,5	97,5	123,1	125,9	142,8	182,4	176,4	185,4	216,5
Pastewne ogółem	100,0	99,1	53,3	74,3	85,5	91,8	105,9	57,4	100,0	101,4	82,0
Kukurydza na zielonkę	100,0	110,4	120,2	145,4	175,5	200,0	214,1	228,2	251,5	257,7	238,7
Pozostałe	100,0	110,8	66,7	89,8	90,1	92,3	92,3	94,9	90,3	91,8	69,1
Warzywa	100,0	96,8	69,0	79,8	83,3	66,9	79,8	74,6	68,1	72,2	56,5

Źródło: Rocznik Statystyczny Rolnictwa 2011. Obliczenia i opracowanie własne.

W przypadku produkcji zwierzęcej (tabela 5) na uwagę zasługuje fakt, że pogłowie bydła i trzody chlewnej przeżywało dwa okresy. Począwszy od 2000 do 2005 roku (lub 2006) następował wzrost pogłowia trzody chlewnej, spadało zaś pogłowie bydła. W przypadku drobiu pogłowie systematycznie rosło z ok. 48 mln sztuk w 2000 roku do 131 mln sztuk w ostatnim roku objętym analizą. Należy tu mocno zaznaczyć, że w pierwszych trzech latach (2000-2002) pogłowie tej grupy zwierząt było niższe ze względu na to, że od 2003 roku w skład pogłowia wliczano już drób w wieku powyżej 2 tygodni, którego nie ujmowano w początkowym okresie. Podobnie jak w przypadku produkcji roślinnej, tak i tu obserwuje się spadek pogłowia zwierząt, które wymagają znacznych nakładów pracy. Jak podaje Józwiak i in. [2011, 28] przedstawiają się one następująco (w godz.*szt.⁻¹): krowy (152-181), pozostałe bydło (21-36), trzoda chlewna (9-26), owce (12-106), drób (0,1-0,3), konie (69-114). W przypadku przeżuwaczy i koni nakłady pracy liczono łącznie z nakładami pracy na produkcję pasz objętościowych.

Tabela 4

**Udział powierzchni zasiewów ogółem w powierzchni gruntów ornych
w Polsce w latach 2000-2010 (w %)**

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Powierzchnia gruntów ornych (w tys. ha)										
13680	13671	13079	12647	12680	12219	12447	11872	12090	12112	10942
Powierzchnia zasiewów ogółem w % pow. gruntów ornych										
90,7	90,6	82,3	86,1	89,0	91,6	92,1	96,5	96,2	95,9	95,3

Źródło: Powszechny Spis Rolny – Zrównoważenie polskiego rolnictwa (2013),
obliczenia i opracowanie własne.

Tabela 5

**Pogłowie zwierząt gospodarskich i dynamika jego zmian w Polsce
w latach 2000-2010**

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Pogłowie zwierząt gospodarskich (w tys. sztuk)											
Bydło	6082,6	5734,3	5532,7	5488,9	5353,4	5483,3	5606,4	5696,2	5756,7	5700,0	5760,6
Trzoda chlewna	17122,0	17105,6	18707,4	18605,3	16987,9	18112,4	18880,5	18128,5	15425,3	14278,6	15278,1
Owce	361,6	343,4	345,3	337,8	317,6	316,0	300,8	331,9	323,6	286,4	267,7
Konie	579,7	545,7	329,6	331,3	321,0	312,1	307,0	329,2	325,3	287,9	264,2
Drób (w mln szt.)	48,3	50,7	48,4	133,4	119,8	113,5	111,7	123,7	114,3	114,5	131,0
Pogłowie zwierząt gospodarskich (w szt./100 ha UR)											
Bydło	34	32	33	34	33	35	35	35	36	35	37
Trzoda chlewna	96	96	110	115	104	114	118	112	96	89	99
Owce	2,0	1,9	2,0	2,1	1,9	2,0	1,9	2,1	2,0	1,8	1,7
Konie	3,1	3,1	1,9	2,1	2,0	2,0	1,9	2,0	2,0	1,8	1,7
Drób (w mln szt.)	262	276	286	825	734	713	700	765	707	711	845
Dynamika zmian (2000 rok = 100%)											
Bydło	100,0	94,3	91,0	90,2	88,0	90,1	92,2	93,6	94,6	93,7	94,7
Trzoda chlewna	100,0	99,9	109,3	108,7	99,2	105,8	110,3	105,9	90,1	83,4	89,2
Owce	100,0	95,0	95,5	93,4	87,8	87,4	83,2	91,8	89,5	79,2	74,0
Konie	100,0	94,1	56,9	57,2	55,4	53,8	53,0	56,8	56,1	49,7	45,8
Drób (w mln szt.)	100,0	105,0	100,2	276,2	248,0	235,0	231,3	256,1	236,6	237,1	271,2

Źródło: Powszechny Spis Rolny – Zrównoważenie polskiego rolnictwa (2013),
opracowanie i obliczenia własne.

Nieco inaczej kształtowało się pogłowie zwierząt w sztukach fizycznych przypadających na 100 ha użytków rolnych. Obserwowano bowiem systematyczny wzrost pogłowia bydła. Tendencję wzrostową wykazywało również pogłowie trzody chlewnej. Najsilniej zaznaczyło się ono w 2006 roku, po którym zaczęło stopniowo spadać. Pomimo spadku w 2010 roku było ono wyższe niż w 2000 roku o 3 sztuki. Zjawisko wzrostu pogłowia przypadającego na 100 ha jest jednak wynikiem malejącej powierzchni użytków rolnych, w tym szczególnie pastwisk.

Rozpatrując spożycie artykułów żywnościowych w latach 2000-2010 (tabela 6) zaznacza się ciekawa tendencja. Zauważa się między innymi znaczny spadek spożycia artykułów pochodzenia roślinnego takich jak: ziarno zbóż w przeliczeniu na przetwory, ziemniaków, warzyw czy owoców. Najsilniejszy spadek dotyczył ziemniaków, których w 2010 roku spożywało się aż o 16,4%, tj. 22 kg na mieszkańca mniej w porównaniu do roku wyjściowego. Należy wyjaśnić, że spożycie tego komponentu żywnościowego spadało jednak nie z powodu malejącej powierzchni ich uprawy, ile pod wpływem poprawiającej się sytuacji finansowej niektórych gospodarstw domowych, pozwalającej urozmaicać dietę o inne produkty. Ponadto zmieniły się nawyki żywieniowe i ziemniaki, które jeszcze do niedawna uważane były za część główną dania stają się coraz częściej do niego dodatkiem, często w postaci przetworzonej. Spadkowi spożycia artykułów roślinnych towarzyszy wzrost spożycia produktów pochodzenia zwierzęcego, tj. mięsa (głównie drobiowego) i jaj. Spożycie mleka w analizowanym okresie czasu (lata skrajne) utrzymywało się na stałym poziomie (ok. 192 l), chociaż do 2009 roku wykazywało tendencję spadkową w porównaniu z 2000 rokiem. Powyższa sytuacja pozwala na sformułowanie tezy świadczącej, że Polacy na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia zmienili swoje nawyki żywieniowe. Zaczynając od 2000 roku coraz chętniej sięgają po mięso. W strukturze spożywanego mięsa nadal dominuje mięso wieprzowe. Należy jednak zauważyć, że mięso drobiowe, które jest najtańsze, charakteryzuje się najsilniejszą dynamiką wzrostu pod względem spożycia. Stosunkowo rzadko konsumuje się mięso wołowe. Spadek spożycia mięsa pochodzenia bydłowego wynosi 66,2%, tj. 4,7 kg w porównaniu z 2000 rokiem.

Tabela 6

**Spożycie głównych artykułów żywnościowych i ich dynamika
w Polsce w latach 2000-2010**

Wyszczególnienie	2000	2002	2005	2008	2009	2010
Spożycie wybranych artykułów żywnościowych (na 1 mieszkańca)						
Ziarno zbóż w przeliczeniu na przetwory (kg)	120	120	119	112	111	110
Ziemniaki (kg)	134	131	126	118	116	112
Warzywa (kg)	121	111	110	115	116	108
Owoce (kg)	51,6	56,7	54,1	55,0	55,5	45,0
Mięso i podroby (kg)	66,1	69,5	71,2	75,3	75,0	74,3
w tym: mięso	62,0	65,3	66,8	71,2	70,8	70,5
mięso wieprzowe	39,0	39,2	39,0	42,7	42,4	42,6
mięso wołowe	7,1	5,2	3,9	3,8	3,6	2,4
mięso drobiowe	14,7	19,8	23,4	24,1	24,0	24,8
Mleko krowie (l)	193	182	173	182	187	191
Jaja kurze (szt.)	188	211	215	205	206	204
Dynamika zmian (2000 rok = 100%)						
Ziarno zbóż w przeliczeniu na przetwory	100,0	100,0	99,2	93,3	92,5	91,7
Ziemniaki	100,0	97,8	94,0	88,1	86,6	83,6
Warzywa	100,0	91,7	90,9	95,0	95,9	89,3
Owoce	100,0	109,9	104,8	106,6	107,6	87,2
Mięso i podroby	100,0	105,1	107,7	113,9	113,5	112,4
w tym: mięso	100,0	105,3	107,7	114,8	114,2	113,7
mięso wieprzowe	100,0	100,5	100,0	109,5	108,7	109,2
mięso wołowe	100,0	73,2	54,9	53,5	50,7	33,8
mięso drobiowe	100,0	134,7	159,2	163,9	163,3	168,7
Mleko krowie	100,0	94,3	89,6	94,3	96,9	99,0
Jaja kurze	100,0	112,2	114,4	109,0	109,6	108,5

Źródło: Rocznik Statystyczny Rolnictwa 2011.

4. Podsumowanie

Na przestrzeni lat 2000-2010 można zaobserwować kilka bardzo ważnych zmian dotyczących produkcji roślinnej i zwierzęcej oraz spożycia produktów obu gałęzi rolnictwa. W analizowanym okresie w strukturze zasiewów nastąpił wzrost udziału zbóż. Wzrost ten spowodowany jest głównie wzrostem pogłowia trzody

chlewnej (do 2007 roku) i drobiu (do 2010 roku) oraz potrzebami paszowymi tych grup zwierząt. Ziarno zbóż stanowi bowiem ich podstawowy składnik żywienia. Ponadto zboża należą do upraw mało pracochłonnych z uwagi na prostą technologię zbioru i niewielkie nakłady związane z obróbką przed sprzedażą (ewentualne suszenie ziarna), a więc cechuje je niska kosztocłonność. Z rolniczego punktu widzenia nadmierny udział zbóż w strukturze zasiewów jest jednak zjawiskiem bardzo niepożądanym. Ogranicza bowiem możliwości racjonalnego następstwa roślin po sobie i zasad prawidłowego układania płodozmianu. Następstwem tego jest uprawa zbóż po sobie, która ma negatywny wpływ na stan sanitarny uprawianych roślin. Zjawisko to potęguje się zwłaszcza z uwagi na zmniejszenie się udziału w strukturze zasiewów ziemniaków i buraków cukrowych, tj. roślin, pod które najczęściej stosuje się dopływ materii organicznej w postaci obornika. W dłuższej perspektywie czasu nadmierny udział zbóż w strukturze zasiewów na gruntach ornych prowadzi do nadeksploatacji zasobów przyrodniczych, która w przypadku gleby przejawia się zubożeniem jej w substancję organiczną [Wrzaszcz i in. 2014, 22].

Należy zaznaczyć, że producenci rolni ograniczają uprawę roślin pracochłonnych (warzyw, ziemniaków, buraków cukrowych) na rzecz upraw, które nie wymagają znacznych nakładów pracy (zboża, kukurydza, rzepak). Wynikać to może z coraz wyższych kosztów uprawy i mniejszej opłacalności, co w konsekwencji utrudnia rolnikom uzyskanie godziwej zapłaty za wykonaną przez nich pracę. Coraz większe znaczenie odgrywają tu dopłaty pozyskane w ramach tzw. płatności bezpośrednich, o czym świadczy wzrost powierzchni zasiewów w powierzchni gruntów ornych począwszy od momentu wstąpienia Polski do struktur Unii Europejskiej.

Podobna tendencja zmian kreuje się w przypadku produkcji zwierzęcej. Rośnie pogłowie zwierząt, które charakteryzują się niską pracochłonnością mierzoną w godzinach przeliczonych na sztukę, tj. drobiu na rzecz spadku pogłowia pozostałych zwierząt, których chów pociąga za sobą większe zainteresowanie ze strony producenta. Zmianie ulega również spożycie poszczególnych artykułów żywnościowych. Przeciętny obywatel naszego kraju coraz częściej spożywa produkty pochodzenia zwierzęcego, zwłaszcza drobiu, tj. mięsa i jaj, które należą raczej do tanich produktów żywienia.

LITERATURA

1. Artyszak A. (2013): Zmiany w produkcji cukru w Polsce na tle Unii Europejskiej w pierwszej dekadzie XXI wieku. Zesz. Nauk. Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Problemy Rolnictwa Światowego, t. XIII, z. 1, str. 7.
2. Figura M. (2012): Sytuacja ekonomiczno-finansowa towarowych gospodarstw ogrodniczych w Polsce na tle gospodarstw ogółem w 2010 roku. Roczniki Naukowe SERiA t. XIV z. 1, str. 144.
3. Józwiak W., Michna W., Mirkowska Z. (2011): Procesy zachodzące w rolnictwie polskim w latach 1990-2010, projekcja na rok 2013 i pożądana wizja rolnictwa w 2020 roku – zagadnienia wybrane, str. 12, 17, 27, 28.
4. Kulikowski R. (2013): Produkcja i towarowość rolnictwa w Polsce. Przemiany i zróżnicowanie przestrzenne po II wojnie światowej, str. 19, 63.
5. Kuś J., Kopiński J. (2012): Gospodarowanie glebową materią organiczną we współczesnym rolnictwie Zagadnienia Doradztwa Rolniczego, nr 2, str. 8-10.
6. Wrzaszcz W., Zegar J. St., Prandecki K. (2014): Żyzność gleby a sprawność ekonomiczna gospodarstw rolnych. Zagadnienia Doradztwa Rolniczego, nr 3, str. 22.
7. Rocznik Statystyczny Rolnictwa 2011
8. Zegar J. St. (2013): Powszechny Spis Rolny 2010 – Zrównoważenie polskiego rolnictwa, str. 59, 62.
9. Użytkowanie gruntów, powierzchnia zasiewów i pogłowie zwierząt gospodarskich w 2011 r. GUS 2011, str. 108, 109, 127.
10. Rozporządzenie Rady (WE) nr 1261/2007 z 9 października 2007 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 320/2006 ustanawiające tymczasowy system restrukturyzacji przemysłu cukrowniczego we Wspólnocie [2007b]. Dz. Urz. WE L 283 z dnia 27.10.2007.
11. Wasilewska E. (2008): Zmiany w strukturze zasiewów w Polsce w latach 1996-2007. Zeszyty Naukowe SGGW – Ekonomika i Org. Gosp. Żywnościowej, nr 71, str. 123.

MICHAŁ FIGURA

ZMIANY W POWIERZCHNI I STRUKTURZE ZASIEWÓW ROŚLIN UPRAWNYCH ORAZ
POGŁOWIU ZWIERZĄT W POLSCE W LATACH 2000-2010

Słowa kluczowe: *struktura zasiewów, pogłowie zwierząt*

STRESZCZENIE

W pracy przedstawiono najważniejsze zmiany dotyczące powierzchni i struktury zasiewów roślin uprawnych, pogłowie zwierząt oraz spożycia wybranych artykułów żywnościowych w Polsce w latach 2000-2010. W analizowanym okresie zmniejszyła się powierzchnia uprawy i udział w powierzchni zasiewów takich roślin jak: warzywa, ziemniaki i buraki cukrowe oraz pogłowie wszystkich grup zwierząt gospodarskich, z wyjątkiem pogłowie drobiu. Natomiast zwiększył się udział w strukturze zasiewów zbóż, w tym głównie kukurydzy uprawianej na ziarno i zielonkę oraz rzepaku chociaż powierzchnia uprawy

dwóch spośród pięciu podstawowych zbóż (pszenicy i żyta) zmniejszyła się. Powierzchnia i udział roślin strączkowych utrzymuje się na stałym poziomie (zaledwie 0,4% powierzchni w strukturze zasiewów). W rolnictwie zaznacza się tym samym silna tendencja do uprawy grup roślin i chowu zwierząt nie wymagających znaczących nakładów pracy.

MICHAŁ FIGURA

**CHANGES IN THE SURFACE AND THE STRUCTURE OF SOWN CROPS
AND LIVESTOCK IN POLAND IN 2000-2010**

Keywords: *structure of sown crops, livestock*

SUMMARY

The paper presents the most important changes in the surface and structure of sown crops, livestock, and consumption of selected food products in Poland in 2000-2010. In the period decreased cultivation area and participated in area sown crops such as vegetables, potatoes and sugar beet, and the population of all groups of livestock, except poultry population. In contrast, the share in the structure of sown cereals, mainly maize for grain and silage and rapeseed cultivation area although two of the five major cereals (wheat and rye) decreased. Area and share of leguminous plants is maintained at a constant level (only 0.4% of the crop structure). In agriculture selects the same strong tendency for growing groups of plants and livestock do not require significant work.

e-mail: michalf6@tlen.pl